

Մ Ե Ն Ե Ը Ն Ի Ռ Ի Բ Ե Ը

Ժողովրդական հաւատալիքների շարքում ամենակարեւոր տեղ են ընդունում շար աշքի մասին եղած զրոյցները, աւանդութիւններն ու պայմանները:

Երկար մտածողութեան առարկայ է դարձել նաեւ շար աշքի կորստաբեր ազդեցութիւնը ոչնչացնելու խնդիրը: Խտալական դասական - Ժէտոտատուրայի մէջ այդ բոլոր աւանդութիւնները լքել մշակուած են: Հին ժամանակներում կարծում էին թէ շար աշք ունեցողը ոչ միայն ուրիշներին այլեւ ինքն իրեն է վնասում: Նրա հայեացքից ուրիշները զգում էին շարագուշակ անհանգստացող մի բան: Եթէ շար աշք ունեցողը իւր աշքի զօրութիւնն իւր վերայ փորձելու դիտաւորութեամբ երկար ժամանակ հայելուն նայէր, սեպական շար աշքերի կորստաբեր ազդեցութիւնից ազատուելու համար 5 անգամ թրում էր իւր կտրծի վերայ: Զար աշք ունեցողը կամայ թէ ակամայ վնասում է, երբ սեւեռած աշքերով նայում է մի բանի: Զար աշք ունեցողները ի ծնէ ունին այդ յատկութիւնը. իսկ այս կորստաբեր յատկութիւնը կարելի է ոչնչացնել, միմիայն դուրս հանելով շար աշքերը: Պատմութեան մէջ յայտնի է թէ ինչպէս Իդիպոս արքան հանեց իւր աշքերը: Թէօֆիլ Գօտիէն իւր մէկ պատմութեան մէջ նկարագրում է թէ ինչպէս շար աշք ունեցողը վնասում է իւր ամենաթանկագին եւ ամենամօտ բարեկամներին եւ թէ ինչպէս թշուառը աշքերը հանելով մեռնում է: Զար աշքը փորձով է ծանաչուում: Այսպէս օրմի խնդի իտալացի բանուոր ունէր 5 որդի, որոնց նայելով զմայլում էր նա, սակայն երեքին էլ զմայլագին նայելով սպանեց:

Զար աշքի վնասաբեր հետեւանքների առաջն առնելու համար շատ մտածել են մարդիկ եւ ամենայնաբար միջոց համարել են թալիսմանները — այսինքն կախարդական նեղուկներով եւ թղթերով լեցրած, մետաղների, քարեր եւ կեղծ կտանքի, սրանք կոչուում են յուռութիւն, յուռութիւններ, բժժանք, հմայք, պահապանող, դիք, թարութիւն, կղարթ, հմայեակ. իսկ ծրարները կոչուում են աղանդիք, վաթան կամ Փաթենթ:

Բժժանքներ տարբերուում են թալիսմանից նրանով, որ իրենց կրողներին բոլոր մարդկանցից վեր գերազանց զօրութիւն են տալիս, միջոցն միաները միայն ամեն տեսակ վտանգներից պահել պահպանել կարող են: Սովորաբար թալիսմաններ բազուկի կամ գլխի վերայ են, իսկ բժժանքները կամ քանդակում են եւ կամ խորհրդաւոր իմաստներով գրուում: Գրողը պէտք է նոցա զօրութեան հաւատայ: Իբր բժժանք գործ են անում միջոցներից քնած ժամանակ տեսնուած եւ կամ առանձնապէս բացառիկ հանգամանքներում ձեռք ընրած առարկայ: Բայց այդպիսի առարկան իսկապէս ոչ թէ բժժանք՝ այլ Փետիք (Թերապի), տնային կամ գրպանի աստուած է, որովհետեւ բժժանքները՝ պատրաստուում են յայտնի դիտաւորութեամբ՝ որոշ գործածութեան համար, իսկ պատրաստել կարող է միմիայն կախարդը: Բժժանքը կլանում է շար աշքի ներգործութիւնը եւ ազատում կրողին: Զինացիք իրենց նաւակների ծայրին տեղաւորում են հսկայական մի աշք, հաւատալով որ այդ կախարդական բժժանքն ազատ կպահէ իրենց նաւը ամենատեսակ փորձանքներից:

Բժժանքի պատմութիւնը շատ հին է եւ հետաքրքրական: Հին յունական ծաղկամանների վերայ նկարած պատ-

կերների աշքերն անհամեմատ աւելի խոշոր են. դրանք ինչպէս երեւում է տնային բժժանքներ էին: Եւթորդը նոյն իսկ զօրոյցների եւ ուրիշ ամենների պատկերը բժժանք է համարում: Սակայն շար աշքի դէմ յաճախ գործ էին անում եղջիր եւ կիսալուսին: Կարմրամորթ մարդիկ գլխին ցցած եւ կամ թէ հնադարեան Արքանայ-սաղաւարդի վերայ փայլող եղջիրները՝ ոչ թէ սովորական զարդեր էին, այլ բժժանքներ: Խորայնի զաւակները աղօթելիս ճակատներից ամրացրած նշանը հաւանականաբար սովորական բժժանք էր: Նախ քան քրիստոնէութեան տարածուելը երգիւտացիք արդէն խաչը գործ էին անում իրեն բժժանք:

Մերսիկան նուաճողները տեսնում գտան . տան պահպան հոգիներ, համարող խաչեր: Կիպրոս կղզու վերայ խաչը մինչեւ այժմ իրեն բժժանք է գործ անուում: Զար աշքի դէմ կոռուելու ամենալաւ միջոց համարուում է հայելին, այն կատարեալ հաւատի հիման վերայ, որ շար աշքի հայեացքը նա յետ է դարձնում: Նոյն նպատակի համար գործածուած կարելի է համարել դոնների եւ աստիճանների վերայ ամրացրած ապակի կամ աղնձէ գնտակները: Խտալայում վերոյիշեալ բժժանքների բոլոր տեսակներն էլ գործածական են:

Ա Զ Գ Ը Յ Ի Ն

ԳՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ.

Աղգիս Վեհափառ Հայրապետն անգագար հոգալով մեր եկեղեցական — ծխական դպրոցների բարեկարգութեան մասին՝ Իւր սրբատառ կոնդակով հաճեց մի այնպիսի դպրոցական տեսչութիւն սահմանել, որ արթուն աչքը հսկի մեր դպրոցների ընթացքի վրայ:

Իւրաքանչիւր հասարակական հաստատութեան համար անհրաժեշտ է կարգն ու կանոնն առաւել եւս դպրոցական հաստատութեանց համար, որովհետեւ անկարգ եւ անկերպարան դպրոցը ոչ միայն արգասիք չի ցոյց տալ, այլ նաեւ վնասակար կը լինի: Եթէ մեր դպրոցները պէտք է ծառայեն իրենց նպատակին, եթէ նրանք պէտք են խաղաղութեան լինեն հայ եկեղեցու, անհրաժեշտ է, որ գտնուին բարձրագոյն հոգեւոր վարչութեան անմիջական հսկողութեան տակ, Եւն հանգամանքը, որ նորին Օծուծիւնը այդ հսկող մարմնի նախագահ է կարգել Սրբազան Սուրբիա արքեպիսկոպոսին, արդէն իսկ առ հաւատալեայ է, որ եթէ առանձին եւ անսպասելի արգելքներ եւ խոչընդոտներ չը լինին, մեր դպրոցներն այսուհետեւ չը շեղուին Հայաստանեայց եկեղեցու ճշմարիտ ոգուց:

Մեզ նման նոր քաղաքակրթուող ազգերի համար հաճախ նշանակութիւն ունի դպրոցական բարեկարգութիւնը, իսկ այդ հնարաւոր է իրագործել